

Kadın ve Aile Sağlığı Merkezine Başvuranların Serviks Kanseri Erken Tanı Yöntemleri Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları

Assessment of Women's Knowledge, Attitude and Behaviors About Use of Early Diagnosis Methods in Cervix Cancer

Dr. Yasemin SÖNMEZ / Beşiktaş Kadın ve Aile Sağlığı Merkezi, İstanbul
Dr. Yaşar KESKİN / Marmara Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul
Dr. Emel LÜLEÇİ / Marmara Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul

ÖZET

Bu çalışma serviks kanserinde erken tanı yöntemlerinin kullanımı konusunda kadınların bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Üsküdar Kadın ve Aile Sağlığı Merkezi'ne 1 Mart-31 Mayıs 2011 tarihleri arasında başvuran 400 kadın çalışmaya alınmıştır. Sosyo demografik özellikler ve serviks kanserinde erken tanı konusunda bilgi tutum ve davranışlarını sorgulayan ve literatür doğrultusunda geliştirilen anket formu yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Veriler SPSS 11.5 paket programı ile değerlendirilmiş ve analizinde ki-kare testi kullanılmıştır.

Çalışmada kadınların % 29.5' inin rutin olarak jinekolojik muayene olduğu, % 49.3' ünün serviks kanserine ilişkin bilgi aldığı ve % 72.5' inin pap-smear testi yaptırdığı saptanmıştır. Rutin jinekolojik muayene yaptıran ve daha önceden pap-smear testini duyan kadınların daha çok smear testi yaptırdıkları tespit edilmiştir ($p<0.05$). Evli, kırk yaş üzerinde ve çalışmayan kadınların daha çok pap-smear testi yaptırdığı saptanmıştır ($p<0.05$).

Sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, ulaşılabilir olması, sağlık personelinin bilgi ve donanımının yeterli olması serviks kanserinin azalmasında önemli rol oynayacaktır.

Anahtar sözcükler: serviks kanseri, bilgi, tutum, davranış, erken tanı

ABSTRACT

This study has been conducted to evaluate conducted the women's knowledge, attitudes and behaviors about the methods of early diagnosis of the cervical cancer.

The study is descriptive. The sample of the study covers 400 women who applied to Uskudar Woman and Family Health Center between 1 March and 31 May 2011. The survey being based on the literature survey and including questions on the socio-demographic characteristics of participants and their knowledge, attitude, and behaviors about the early diagnosis of the cervical cancer has been conducted by means of face-to-face interviews. The data are analyzed with SPSS 11.5 software package and chi-square test is applied. Our findings shows that 29.5 % of the participants have routine gynecological examination, 49.3 % of them have been informed about cervical cancer and 72.5 % have had pap-smear test. Moreover, we find that the women who have routine gynecological examination and been informed about pap smear test before are more likely to have had more pap-smear test than others ($p<0.05$). The women being older than 40 and unemployed have had pap-smear more often than others ($p<0.05$).

Research shows that the development and increased accesibility of health services and better-trained and better-equipped health personnel are important factors in reducing cervical cancer.

Key words: cervical cancer, knowledge, attitude, behavior, early diagnosis

GİRİŞ

Kanser, günümüzün en önemli sağlık sorunlarından biridir. Sık görülmesi ve öldürücülüğünün yüksek olması nedeniyle de önemli bir halk sağlığı sorunudur.

(http://turkkanser.org.tr/newsfiles/61dunya_kanser_istatistikleri.pdf, Erişim tarihi: 10.10.2010). Dünya geneline bakıldığında, farklı kanserlerin, farklı grupları etkilediği görülmektedir. Erkekler arasında en sık ortaya çıkan kanserler akciğer ve mide, kadınlarda ise meme ve servikstir. Meme ve serviks dünyada en sık görülen beş kanser arasındadır. Asemptomatik dönemde bilinçli sağlık kontrollerinin ve sağlığı geliştirici davranışların beklendiği gelişmiş ülke toplumları ile gelişmekte olan ülkeler kıyaslandığında oldukça farklı tablolar ortaya çıkmaktadır. Tıbbi tedavinin ücretsiz olduğu yerlerde bile, yetersiz ulaşım, duyarsızlık, korku, mantık dışı tutumlar ya da yanlış kültürel inançlar gibi olumsuz etkenlerle erken tanı engellenebilmektedir. Aynı durum serviks kanserleri için de söz konusu olup, erken tanıyı engelleyen olumsuzluklar görülme sıklığını artırmaktadır (1,2,3).

Serviks kanseri Türkiye'de en sık görülen jinekolojik kanserdir. Gelişmekte olan ülkelerde 2. sıklıkta görülürken, gelişmiş ülkelerde tarama programlarının başarılı uygulamaları nedeniyle 6. hatta bazı ülkelerde 10. sıraya inmiştir. Dünyada her yıl yaklaşık 400.000-500.000 yeni serviks kanseri saptanırken, bunların 190.000 tanesi ölmekte, ölümlerin de %78'i gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Bu sayılar serviks kanserinde tarama programlarının görülme sıklığını ve ölüm oranlarını azaltmakta ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (4,5,6).

Serviks kanseri tarama için uygun bir tümör ve önemli bir sağlık sorunudur. Mortalitesi yüksek olup prelinik dönemi uzundur. Erken evrelerde etkin tedavi yöntemleri ile % 100 kür sağlanabilir ve preinvaziv dönemde tanınması ve tedavi edilmesi sağlık harcamalarını önemli oranda azaltabilir. Serviks kanserinde ideal olan tarama yöntemi servikal sitolojidir (Pap smear testi). Çünkü uygulaması kolay, ucuz, güvenilir, sonucu tatminkar ve hasta tarafından kabul edilebilirdir (7,8,9,10).

Kanserin erken evrede yakalandığı toplumlarda, mortalitesi daha düşüktür. Ülkemiz gibi orta/düşük gelirlili ülkelerde sıklığı giderek artan kanser hastalarında tarama programlarının uygulanması zorunlu bir hale gelmiştir. Ancak birçok toplumda olduğu gibi ülkemizde de serviks kanserinin erken tanısına yönelik tarama davranışlarını yerine getirme oranı oldukça düşük düzeydedir (11,12).

Bu çalışmanın amacı Üsküdar Kadın ve Aile Sağlığı Merkezine başvuran kadınların serviks kanseri erken tanı yöntemleri konusunda bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Üsküdar Kadın ve Aile Sağlığı merkezine 1 Mart-31 Mayıs 2011 tarihleri arasında başvuran ve kendilerine anket uygulanmasını onaylayan 400 kadınla yüz yüze görüşülerek veriler toplanmıştır. Veri

toplama aracı olarak, sosyo-demografik özellikleri içeren, serviks kanseri hakkındaki bilgiyi tanımlayan, pap smear testi yaptıрма durumunu belirleyen, serviks kanseri erken tanı uygulamalarına ilişkin toplam 36 sorudan oluşan, literatür doğrultusunda geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Veri girişi ve analizi SPSS 11.5 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik olarak yüzdeler, analizde ise Ki-Kare Testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların % 37.8' inin 40-49 yaş arasında (44.20 ± 10.70), % 36.3' ünün ilkökul mezunu, % 90.5' inin evli, % 67.5' inin ev hanımı ve % 84.2' sinin bir sosyal güvenceye sahip olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan kadınların % 89.0' u pap-smear testini duyduğunu ve %72.5' i ise yaptırdığını ifade etmiştir. Serviks kanserinde erken tanı için, % 22.5' i şikayeti varsa doktora başvurması gerektiğini, % 66.5' i düzenli pap smear testi yapılması gerektiğini, % 11.0' i ise fikri olmadığını ifade etmiştir (Tablo 1). Katılımcıların % 59.5' i serviks kanserine karşı geliştirilen aşığı duyduklarını, % 1.0' i ise bunu yaptırdıklarını belirtmişlerdir (Tablo 2). Tablo 3' de araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre pap-smear yaptıрма durumları incelenmektedir. Katılımcılardan 40 yaş ve üstü, evli ve çalışmayan kadınların daha çok pap-smear testi yaptırdığı saptanmıştır (p<0.05). Eğitim durumu ve sosyal güvence varlığının göre pap-smear yaptıрма üzerine etkisi görülmemektedir (p>0.05). Tablo 4' de araştırmaya katılan kadınların daha önce pap smear testini duymadığına göre smear testini yaptıрма durumları incelenmiştir. Pap-smear testini duyan kadınların daha çok smear testi yaptırdığı saptanmıştır (p<0.000). Pap-smear testini yaptırmaya ne zaman başlanması gerektiğini bilenlerin ve serviks kanserinin erken tespiti için bu testin yapılması gerektiğini düşünenlerin daha çok yaptırdığı görülmüştür (p<0.000). Tablo 5' de araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik yapılarına göre serviks kanseri belirtisini bilme durumları incelenmektedir. Yaş, eğitim durumu, çalışma durumunun ve sosyal güvence varlığına göre serviks kanserinin erken dönem bulgularını bilme arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır (p>0.05). Evli kadınlarda ise serviks kanserinin erken dönem bulgularını daha çok bildiği saptanmıştır (p<0.05). Tablo 6' da araştırmaya katılan kadınlara herhangi bir jinekolojik problemle karşılaştıklarında, muayeneye gitme konusundaki görüşleri sorulmuş ve buradan elde edilen bulgularla, pap smear testi yaptıрма arasındaki ilişki incelenmiştir. Sıkıntıları dayanılmaz olduğunda jinekolojik muayene olmaya giden kadınların % 64.3' ü, herhangi bir şikayeti olduğunda gidenlerin ise % 64.2' sinin pap smear testi yaptırdığı görülmektedir. Kadınların jinekolojik muayeneye gitme durumları ile pap smear yaptırmaları arasında, rutin olarak muayene olanlardan kaynaklı (% 92.4), anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (p<0.05). Tablo 7' de araştırmaya katılan kadınların serviks kanserine ilişkin bilgi almalarına göre pap-smear testi yaptıрма durumları incelenmektedir. Serviks

kanserine ilişkin bilgi alan kadınların daha çok pap-smear testi yaptırdığı saptanmıştır ($p<0.000$).

TARTIŞMA

Çalışmadaki kadınların % 89' u daha önce pap smear testini duyduğunu, % 66.5' i pap-smear testinin serviks

kanserinin erken tespiti için yapıldığını ve % 72.5' i smear testi yaptırdığını ifade etmiştir. Yücel ve arkadaşları (2006) tarafından İzmir' de yapılan çalışmada kadınlar arasında pap smear testi yaptırma oranı % 24.2 (13), Durgun Ozan ve arkadaşları (2007) tarafından Diyarbakır'da yapılan çalışmada % 10 (14), Oran Tuna ve arkadaşları (2008) İzmir'de akade-

Tablo 1. Serviks Kanseri Erken Tespit için Yapılması Gerekenlerin Dağılımı (n= 400)

	Sayı	%
Şikayet varsa doktora başvurulmalı	90	22.5
Düzenli papsmear testi yaptırılmalı	266	66.5
Fikrim yok	44	11.0

Tablo 2. Kadınların HPV Aşısını Duyma ve Yaptırma Durumları

	Sayı	%
HPV Aşısını Duyma (n=400)		
Evet	238	59.5
Hayır	162	40.5
HPV Aşısını Yaptırma (n=400)		
Evet	4	1.0
Hayır	396	99.0

Tablo 3. Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Pap Smear Yaptırma Durumları

Değişkenler	Pap-Smear Testini Yaptırma				Toplam		İstatistiksel Analiz
	Evet		Hayır		Sayı	%	
Yaş 40 yaş altı	Sayı	%	Sayı	%	129	100.0	x ² : 17.626 p: 0.000*
	76	58.9	53	41.1			
40 yaş ve üstü	214	79.0	57	21.0	271	100.0	
Medeni Durum							
Evli	282	77.9	80	22.1	362	100.0	x ² : 55.74 p: 0.000*
Bekâr	8	21.1	30	78.9	38	100.0	
Eğitim Durumu							
İlköğretim	111	70.7	46	29.3	157	100.0	x ² : 0.615 p: 0.893
Ortaokul	32	76.2	10	23.8	42	100.0	
Lise	100	73.5	36	26.5	136	100.0	
Üniversite ve ↑	47	72.3	18	27.7	65	100.0	
Çalışma Durumu							
Çalışıyor	83	63.8	47	36.2	130	100.0	x ² : 7.234 p: 0.007*
Çalışmıyor	207	76.7	63	23.3	270	100.0	
Sağlık Güvencesi Varlığı							
Var	248	73.6	89	26.4	337	100.0	x ² : 1.276 p: 0.259
Yok	42	66.7	21	33.3	63	100.0	
Toplam	290	72.5	110	27.5	400	100.0	

* $p<0.05$

Tablo 4. Kadınların Pap-Smear Hakkındaki Bilgilerine Göre Pap-Smear Yaptırma Durumları

Değişkenler	Pap-Smear Testini Yaptırma				Toplam		İstatistiksel Analiz
	Evet		Hayır		Sayı	%	
Pap-Smear Testini Duyma	Sayı	%	Sayı	%			Sayı
Duymuş	284	79.8	72	20.2	356	100.0	
Duymamış	6	13.6	38	86.4	44	100.0	
Pap-Smear Testine Ne Zaman Başlanması Gerektiğini Bilme Durumu							
Biliyorum	75	84.3	14	15.7	89	100.0	x ² : 7.953 p: 0.005*
Bilmiyorum	215	69.1	96	30.9	311	100.0	
Serviks Kanseri Erken Tespit için ne yapılması gerektiğini bilme durumu							
Şikayet varsa doktora başvurulmalı	55	61.1	35	38.9	90	100.0	x ² :38,877 p: 0.000*
Düzenli Pap-Smear testi yapılmalı	217	81.6	49	18.4	266	100.0	
Bilmiyorum	18	40.9	26	59.1	44	100.0	
Toplam	290	72.5	110	27.5	400	100.0	

*p<0.05

Tablo 5. Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Serviks Kanseri Belirtisini Bilme Durumu

Değişkenler	Serviks Kanserinin Erken Dönem Bulgusu				Toplam		İstatistiksel Analiz
	Biliyor		Bilmiyor		Sayı	%	
Yaş	Sayı	%	Sayı	%			Sayı
30 yaş altı	16	59.3	11	40.7	27	100.0	
30-39 yaş	71	68.9	32	31.1	103	100.0	
40-49 yaş	113	74.8	38	25.2	151	100.0	
50 yaş ve üstü	91	76.5	28	23.5	119	100.0	
Medeni Durum							
Evli	269	74.3	93	25.7	362	100.0	x ² : 4.674 p: 0.031*
Bekar	22	57.9	16	42.1	38	100.0	
Eğitim Durumu							
İlköğretim	118	75.2	39	24.8	157	100.0	x ² : 1.629 p: 0.653
Ortaokul	30	71.4	12	28.6	42	100.0	
Lise	94	69.1	42	30.9	136	100.0	
Üniversite ve ↑	49	75.4	16	24.6	65	100.0	
Çalışma Durumu							
Çalışıyor	90	69.2	40	30.8	130	100.0	x ² : 1.203 p: 0.273
Çalışmıyor	201	74.4	69	25.6	270	100.0	
Sağlık Güvencesi Varlığı							
Var	249	73.9	88	26.1	337	100.0	x ² : 1.396 p: 0.237
Yok	42	66.7	21	33.3	63	100.0	
Toplam	290	72.5	110	27.5	400	100.0	

*p<0.05

Tablo 6. Kadınların Jinekolojik Muayeneye Gitmelerine Göre Pap-Smear Yaptırma Durumları

Değişkenler	Pap-Smear Testini Yaptırma				Toplam		İstatistiksel Analiz
	Evet		Hayır		Sayı	%	
Muayeneye Gitme Sıkıntılarım dayanılmaz olduğunda	Sayı	%	Sayı	%			56
	36	64.3	20	35.7			
Şikayetim olduğunda	145	64.2	81	35.8	226	100.0	
Rutin olarak	109	92.4	9	7.6	118	100.0	
Toplam	290	72.5	110	27.5	400	100.0	

*p<0.05

Tablo 7. Kadınların Serviks Kanseri İlişkin Bilgi Alma Durumlarına Göre Pap-Smear Yaptırma Durumları

Değişkenler	Pap-Smear Testini Yaptırma				Toplam		İstatistiksel Analiz
	Evet		Hayır		Sayı	%	
Bilgi Alma Durumu Evet	Sayı	%	Sayı	%			161
	135	83.9	26	16.1			
Hayır	155	64.9	84	35.1	239	100.0	
Toplam	290	72.5	110	27.5	400	100.0	

*p<0.05

misyen kadınlar üzerinde yaptığı çalışmada ise % 28.2 (15) olarak bulunmuştur. Bu çalışmada diğer çalışmalara göre smear yaptırma oranının yüksek çıkmasının nedeni, araştırmanın Kadın ve Aile Sağlığı Merkezinde yapılmış olması ve kadınların farkındalık düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmada kadınların % 59.5'i HPV aşısını duymuş ve %1'i yaptırmıştır. Akyüz ve arkadaşlarının (2008), İlter ve arkadaşlarının (2010) çalışmalarında kadınların sırasıyla % 71.3 ve % 77' sinin HPV aşısını daha önce duyduğu bulunmuştur (16,17). Brabin ve arkadaşlarının (2006) yaptığı çalışmada, annelerin % 40' inin (18), Giles ve Garland'ın (2006) yaptığı çalışmada, kadınların % 36' sinin (19), Moraros ve arkadaşlarının (2006) yaptığı çalışmada, annelerin % 24' ünün HPV aşısını duyduğu tespit edilmiştir (20). HPV aşısı ülkemizde yaygın olarak kullanılmayan koruyucu bir sağlık uygulamasına rağmen aşığı duyma oranı yüksek görülmektedir. Bu çalışmada 40 yaş ve üstü, evli ve çalışmayan kadınların daha çok pap-smear testi yaptırdığı saptanmıştır (p<0.05). Kadın ve Aile Sağlığı Merkezinde sosyal güvencesi olmayan kadınlara da hizmet verildiğinden, çalışmamızda sosyal güvence durumu ve eğitim durumuna göre pap-smear yaptırma açısından bir fark bulunmamıştır (p>0.05). Kalyoncu ve arkadaşlarının (2003) yaptığı çalışmada kadınların yaş ve eğitim seviyeleri arttıkça ve sosyal güvenceleri olduğunda pap smear yaptırma oranlarının artmış olduğu belirtilmiştir (21). Akyüz ve arkadaşlarının (2006) yaptığı çalışmada kadınların pap smear hakkındaki

bilgi düzeylerinin ve serviks kanseri risk algılamalarının artması ile pap smear testi yaptırma oranlarının arttığı görülmüştür (22).

Araştırmada da daha önce pap smear testini duyan kadınlar ile hiç duymamış olanlar arasında pap smear yaptırma açısından anlamlı bir fark olduğu bulunmuş ve pap smear testini duyan kadınların daha çok smear testi yaptırdığı saptanmıştır (p<0.05). Kalyoncu ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada da Pap smear testini duyan kadınların yaptırma oranı % 72.92' dir (21). Çalışma ile benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Kadınların bilgi düzeylerine göre pap smear yaptırma durumları incelendiğinde; testin ne zaman yapılmaya başlanması gerektiğini ve hangi hastalığın tanısı için yaptırıldığını bilme durumu ile pap smear yaptırma arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmuştur (p<0.05). Pap smear testine ne zaman başlanması gerektiğini bilenlerin ve serviks kanserinin erken tespiti için pap smear testi yapılması gerektiğini düşünenlerin daha çok smear testi yaptırdığı saptanmıştır (p<0.05). Çalışmada kadınların % 37.1' i evlendikten sonra, % 66.5' i erken tespit için düzenli pap-smear testi yaptırılması gerektiğini ifade etmiştir. Wellensiek ve ark.nın yaptıkları çalışmada da serviks kanseri ve Pap smear hakkında bilgi sahibi olanlarda test yaptırma oranının arttığı bildirilmiştir (23). Bu sonuçlar ile serviks kanserine ilişkin bilgi düzeyi arttıkça pap smear yaptırma oranının arttığı ifade edilebilir.

Çalışmamızda evli olmamanın serviks kanserinin erken

dönem bulgularını bilme düzeyi üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Evli olan kadınlar düzenli cinsel ilişkileri sonucu jinekolojik yakınmaları daha fazla olabileceğinden dolayı bir sağlık kuruluşuna başvurma ve bilgi alma olasılıkları artabileceğinden bu fark oluşmuş olabilir.

Çalışmamızda kadınların jinekolojik muayeneye gitme durumları ile pap smear yaptırmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Rutin olarak jinekolojik muayene olan kadınların olmayanlara oranla istatistiksel olarak daha fazla pap-smear testi yaptırdıkları saptanmıştır ($p<0.05$). Behbakt ve ark.'nın yaptıkları araştırmada, çalışmamıza benzer olarak pap smear yaptırma oranının, doktora ulaşmanın zor olduğunu belirten kadınlarda daha düşük olduğu bildirilmiştir (24). Kılıç çalışmasında; kadınların bilgi eksikliği, önemsememe, utanma, kötü bir tanı konulması korkusu vb. nedenlere bağlı olarak jinekolojik muayeneden çekindiklerini belirtmiştir (25). Kadınların jinekolojik muayeneye gitme durumları ile pap smear testi yaptırmaları arasında anlamlı bir ilişki olması nedeniyle, bu konuda sağlık çalışanlarının gerekli hassasiyeti göstermeleri oldukça önemlidir.

Çalışmamızda serviks kanserine ilişkin bilgi alan kişilerin, almayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir farkla pap-smear testi yaptırdığı saptanmıştır ($p<0.05$). Yücel ve ark. (2006) tarafından serviks kanseri üzerine yapılmış bir çalışmada kadınların ancak % 8.8' inin genel kanser, % 5.3' ünün ise serviks kanseri konusunda eğitim aldığı tespit edilmiştir (13). Tarwıreyi ve ark.'nın 2003 yılında yaptıkları bir çalışmada sağlık çalışanlarının serviks kanseri konusundaki bilgi, inanç ve pap smear testi yaptırma davranışları incelenmiş ve bilgilerinin yetersiz olduğu anlaşılmıştır (26). Serviks kanseri konusunda bilgi alan kadınların, almayanlara göre daha çok pap smear yaptırması nedeniyle kadınların bu konuda bilgi almaları oldukça önemlidir.

SONUÇ

Sağlık personelinin kadınların bilinçlendirilmesinde oldukça önemli rolü vardır. Sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, ulaşılabilir olması, sağlık personelinin bilgi ve donanımın yeterli olması serviks kanserinin azalmasında önemli rol oynayacaktır.

Kadınlar için hassas bir konu olan jinekolojik muayene konusunda, sağlık personelinin gerekli özeni göstermesi ve bu konu ile ilişkili olarak hastalarla iletişim konusunda hizmet içi eğitim programlarının planlanması önerilmektedir.

Bilgi, inanç ve tutumlar kadınların erken tanı davranışlarını ve kanser tarama programlarına katılımını etkilemektedir. Bu nedenle erken tanı yöntemlerinin kullanımı kadınların bilgi, tutum ve davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi için farklı özelliklere sahip gruplarla çalışmalar yapılabilir.

Serviks kanserine yakalanma açısından risk oluşturacak olan erken yaşta evlilik ve çok sık doğumları önlemek amacıyla toplumun bilinçlendirilmesine yönelik eğitim programları düzenlenmelidir.

Medyada tarama programlarına daha sık yer verilmeli ve etkili bir tarama programı geliştirilmelidir. Bu faaliyetlerin

kadınların serviks kanseriyle ilgili bilinçlenmeleri ve düzenli pap-smear yaptırmaları açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Byrd T.L., Peterson S.K., Chavez R., Heckert A. Cervical Cancer Screening Beliefs Among Young Hispanic women, *Prev. Med.*, 2004; 38 (2): 192-197
2. World Health Organization. National Cancer Control Programmes Policies and Managerial Guidelines, 2nd Edition, Geneva, 2002; 7-15: 58-62
3. World Health Organization. Cervical Cancer Screening in Developing Countries, Report of a WHO Consultation, Geneva, 2002; 3 -16
4. Gül T. Serviks kanserinde tarama. 4. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi Kitabı. 20-23 Nisan, Ankara, 2005; 75.
5. Parkin DM, Ferlay J, Pisani P. Estimates Of The Worldwide Incidence of 25 Major Cancers. *Int J Cancer*. 1999; 80: 827-841.
6. Ferlay J, Bray F, Pisani P ve Parkin DM. Globocan 2002: Cancer Incidence, Mortality and Prevalence. Worldwide IARC Cancer Base 2004; No 5, sürüm 20, IARCPress, Lyon.
7. Scott J., Disaia P., Hammond C., Spellacy W. () *Obstetrik ve Jinekoloji (Danforth) Çeviri Ed.; Erez S., 7. Baskı, 1997, Yüce Yayın Dağıtım, 1997; 901- 916.*
8. Çiçek N., Mungan T. Klinikte Obstetrik ve Jinekoloji, Güneş Tıp Kitabevleri. 2007; 679-740.
9. Tuncer Z.S. Jinekolojik Açıdan Human Papillomavirüs Enfeksiyonu, *Hacettepe Tıp Dergisi*, 2007; 38: 8-14.
10. Zemheri E., Koyuncuer A. Servikal Kanserin Erken Tanısında Pap Testin Önemi, *sted* 2005; 14 (1): 1-4.
11. TC. Sağlık Bakanlığı. Kanserle Savaş Daire Başkanlığı. 'Ulusal Kanser Programı 2009-2015'. Ed. Murat Tuncer, Bakanlık Yayın Numarası: 760. 2009; Ankara.
12. Çam, O. Gümüş B.A.. Meme ve Serviks Kanserinde Erken Tanı davranışlarını Etkileyen Psikososyal Faktörler, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2006; 22 (1): 81-93.
13. Yücel, U.. Kadınlara Serviks Kanserine İlişkin Risk Faktörleri ve Korunma Konusunda Verilen Eğitimin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. T.C. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir. 2006; 150.
14. Durgun Ozan, Y. Farklı Meslek Gruplarına Mensup 15-65 Yaş Arası Kadınların, Meme ve Serviks Kanseri Korunma İle İlgili Bilgi ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. T.C. Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi,. Diyarbakır. 2007; 78
15. Oran Tuna, N, Can Öztürk, H, Senuzun, F., Aylaz Durmaz, R. Health Promotion Lifestyle and Cancer Screening Behaviors:A Survey among Academician Women. *Asian Pacific J. Cancer Prev*, 2008; 9: 515-518.
16. Akyüz A. Türkiye'de HPV ve Aşısının Sosyal Boyutu, *The*

- Turkish Journal of Gynecologic Oncology, Cilt: 9, Sayı:4-1, 2008; 74-77.
17. İltter E, Çelik A, Haliloğlu B, Ünlügedik E, Midi A, Gündüz T, Özekici Ü. Women's Knowledge of Pap Smear Test and Human Papillomavirus Acceptance of HPV Vaccination to Themselves and Their Daughters in an Islamic Society. *Int J Gynecol Cancer* 2010; 20: 1058-1062
  18. Brabin L., Roberts S.A., Farzaneh F. et. al. () Future Acceptance of Adolescent Human Papillomavirus Vaccination: A Survey of Parental Attitudes, *Vaccine* 2006; 24 (6): 3087-3094.
  19. Giles M., Garland S. A Study of Women's Knowledge Regarding Human Papillomavirus Infection, Cervical Cancer and Human Papillomavirus Vaccines, *Australian and New Zealand Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 2006; 46 (4): 311-315.
  20. Moraros J., Bird Y., Barney D.D. et. al. A Pilot Study: HPV Infection Knowledge & HPV Vaccine Acceptance Among Women Residing in Ciudad Juarez, Mexico, *Californian Journal of Health Promotion*, 2006; 4 (3): 177-186.
  21. Kalyoncu C., Işıklı B., Özalp S., Küçük N. Osmangazi Üniversitesi kadın hastalıkları ve doğum polikliniğine başvuranların pap smear hakkında bilgi, tutum ve davranışları. *Sağlık ve Toplum*, 13, 2003; 60-66
  22. Akyüz, A., Güvenç, G., Yavan, T., Çetintürk, A., Kök, G. Kadınların pap smear yaptırma durumları ile bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 2006; 48, 25-29.
  23. Wellensiek N, Moodley M, Moodley J, Nkwanya N. Knowledge of cervical cancer screening and use of cervical screening facilities among women from various socioeconomic backgrounds in Durban, Kwazulu Natal, South Africa. *Int J Gynecol Cancer*, 2002; 12: 376-382.
  24. Behbakht K, Lynch A, Teal S, Koen D, Massad S. Social and cultural barriers to papanicolaou test screening in urban population. *Obstet Gynecol* 2004; 104: 1355-1361.
  25. Kılıç MS. Jinekolojik muayeneye gelen kadınlarda olan anksiyeteye hemşirelik yaklaşımının etkisi. Fırat Üniversitesi Hemşirelik Programı Doktora Tezi. 1994, Ankara.
  26. Tarwireyi F, Chirenje ZM, Rusakaniko R. Cancer of the cervix: knowledge, beliefs and screening behaviours of health workers in Mudzi District in Mashonaland East Province, Zimbabwe, *Cent Afr J Med*, 2003; 49: 83-86.